

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

תוכן

- א. שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר.....1.
- ב. כל האומר שמע שמע כאילו אמר מודים מודים.....2.
- ג. ובערב שבת היו מוסיפין שש שלש להבטיל את העם ממלאכה ושלש להבדיל בין קדש לחול.....5.

דף נג.

א. שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר

אסור להשבע שבועת שוא שנאמר לא תשא את שמך בקנא אלהיך לשוא וכונת שבועת שוא היא שנשבע לבטלה, וכל הנשבע שבועת שוא מארבע שבועות שנכללו בה עובר בלא תעשה, ואם היה מזיד לוקה¹ ואף על פי שאין שם מעשה, לרוב חומר הענין חייבתו התורה מלקות², ואם היה שונג פטור מכלום³.

ונחלקת לארבע – האחת – שנשבע שמושהו הוא ההיפך מהמציאות הברורה, כיצד כגון שנשבע על האיש שהוא אשה, ועל האשה שהוא איש, ואפי' אומר סתם אני נשבע שזה אשה ובאמת הוא איש, ועל עמוד של שיש שהוא של זהב, וכן כל כיוצא בזה⁴.

השניה – שנשבע על דבר ידוע שאין בו ספק לאדם שהוא כן, כגון שנשבע על השמים שהוא שמים, ועל האבן זו שהיא אבן, ועל השנים שהם שנים וכן

¹ והנה העובר על לאו זה צריך התראה, וכן הוא להדיא בר"מ שם [פ"ה ה"ב], ואע"פ שהוא דיבור בלא מעשה צריך התראה, דלא כנראה מדברי הכסף משנה פ"ב מעכו"ם ה"ט גבי מגדף דבדיבור אין צריך התראה, ובר"מ פ"כ מעדות ה"ד וראב"ד שם. (מנחת חינוך שם אות ו).

² והנה בלאו זה אם חזר תוך כדי דיבור אינו חייב, עיין ר"מ פ"ב משבועות ה"ז. אע"פ שמלשון הר"מ נראה, דדוקא בשבועה להבא שייך תוך כדי דיבור, אבל בשבועה דלשעבר שעבר העבירה לא אמרינן תוך כדי דיבור כדיבור, מ"מ מלשון הש"ס נדרים פ"ז ע"א דאמרי בר ממגדף ועובר עבודה זרה וכו', נראה דבלשעבר ג"כ תוך כדי דיבור כדיבור חוץ מהמנויים, דאלו המנויים ג"כ כבר עברו ומ"מ היה מהני תוך כדי דיבור אי לאו משום חומרא דהני, הא בכל מקום מהני, ועיין קצות החושן סי' כ"ח סק"ח. (מנחת חינוך שם אות ט).

³ שם ה"ז חינוך מצוה ל

⁴ רמב"ם פ"א ה"ד, שו"ע יו"ד סי' רלו סעי' ד וש"ך סי' ק י

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת סוכה

כל כיוצא בזה⁵, שזה הדבר אין בו ספק לאדם שלם כדי לצדק הדבר בשבועה⁶.

שלישית – שנשבע לבטל את המצוה, כיצד כגון שנשבע שלא יתעטף בציצית, שלא ילבש תפילין, ושלא ישב בסוכה בחג הסוכות, ולא יאכל מצה בלילי הפסח, או שיתענה בשבתות ובימים טובים וכן כל כיוצא בזה⁷.

רביעית – שנשבע על דבר שאין כח בידו לעשותו⁸, כיצד כגון שנשבע שלא יישן סתם שהרי הוא כנשבע שלא יישן לעולם⁹ או אפילו פירש שלא יישן שלשה ימים לילה ויום רצופים, או נשבע סתם שלא יטעום כלום, או אפילו פירש שלא יטעום כלום שבעה ימים רצופים שהרי זה כנשבע להמית עצמו¹⁰ וכן כל כיוצא בזה. או שנשבע שלא יאכל מכל פירות שבעולם¹¹, הוי שבועת שוא ומלקין אותו¹².

דף נג:

ב. כל האומר שמע שמע כאילו אמר מודים מודים

כבר נתבאר במסכת ברכות דף לג: שאסור לומר שמע ב' פעמים¹³, ואפילו מילה אחת מהפסוק הראשון בקריאת שמע, ואף שכוונתו מחמת שאמר שלא בכוונה.

⁵ עיין במ"ז ס"ק ח שהביא מהב"י שה"ה אם ראה מטר יורד ונשבע שהפירות יהיו בזול לוקה משום שבועת שוא, מפני שדבר ידוע לכל הוא. ולכאורה תלוי זה לפי המקום והזמן, שהרי בזמן הזה אפילו יורד מטר אינו ודאי שיהיה בזול.

⁶ שם ה"ב

⁷ שם ה"ז

⁸ שם ה"ז וה"כ וש"ע סעי' ד

⁹ ערך לחם שם

¹⁰ ועיין במ"ז ס"ק ט שכתב שהוי כנשבע לבטל את המצוה ובבאר הגולה שם "וכתב הר"ן משום דהוה ליה נשבע על דברי תורה שנשבע להמית את עצמו הילכך הוי שבועת שוא וב"י כ' כיון דא"א לקיימו הוה שבועת שוא ולא חלה". ועיין בגליון מהרש"א

¹¹ דכיון שאמר "כל" כולל דגים ופשתן וכיו"ב דברים הנולדים וגדלים זה מזה ודברים הנקראים פרי מפרי וגידולי קרקע. (באר היטב שם סי' רלב ס"ק ז ועיין ל"ת סא).

¹² נשבע שהשמש גדולה מן הארץ אינו לוקה משום שבועת שוא, שאף על פי שהדבר כן, אינו גלוי לכל העולם כי אם לחכמים לבד. וכן כל כיוצא בזה. וכן אם נשבע שהיא קטנה מן הארץ פטור, מפני שנשבע לפי דעתו.

ערך לחם שם

¹³ ש"ע ונו"כ סא ט

הצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוּבָּה

והאומר שמע שמע משתקין אותו מפני שנראה כמקבל עליו שתי רשויות והוא שאומר כל הפסוק וחזור ואומר שנית, אבל אם כופל כל תיבה מגונה הוא, אבל אין משתקין אותו שאין זה דומה למקבל עליו שתי רשויות אלא כמתלוצץ.

ויש אומרים להיפך שכשכופל כל תיבה משתקין אותו, וכשאומר כל הפסוק ושונה אותו אין משתקין אותו אבל מגונה הוא¹⁴. ולדברי הכל אין משתקין אותו אלא כשאומר בצבור ובקול רם. אבל לכתחלה אסור בכל ענין אפילו לקרות כל הפרשה ולחזור ולשנותה מיד.

אם חוזר מחמת חשש שלא הגה התיבה כראוי יש מקום להקל, אך מאד צריך לזוזר בכך ובפרט בשמות הקדושים¹⁵

י"א¹⁶ שאם קרא פסוק ראשון בלא כוונה מותר לו לחזור ולקרוא הפסוק בלחש, וכשהוא לבדו רשאי אף בקול. וי"א שגם מחמת חוסר כוונה לא יחזור. ולכן ולכתחילה נכון שישהה שיעור זמן כדי לסיים קריאת כל פרשה ראשונה¹⁷, ויש הסוברים שהמובחר שיגמור כל פרשה ראשונה ואח"כ יחזור שוב.

אך לחזור על פסוק ראשון שלא מחמת סיבת חסרון כוונה אסור בהחלט לכו"ע ואפילו בלחש¹⁸, ואם יששה איזה שיעור זמן מותר מדינא, אך אינו לכתחילה, ואפילו לקרות כל הפרשה הראשונה ולחזור ולשנותה מיד.

יש לימנע ככל האפשר בכל פרשיות קריאת שמע, וגם בשאר חלקי התפילה, לחזור על תיבות ופסוקים¹⁹, ואם חושש לחסרון כוונה ירהרר במחשבתו אותן התיבות שאמר בלא כוונה.

בעת שקורא שנים מקרא ואחד תרגום יכול לכפול הפסוק כמו שכופל שאר הפסוקים²⁰.

¹⁴ ואם כפל פסוק ראשון כולו יצא י"ה, אבל כפל תיבות, בביה"ל שם ד"ה בין מספקא ליה אם יצא, ובש"ת אנ"מ ח"ה סי' ה' פשוט לו שלא יצא

¹⁵ תשובות והנהגות ח"א סי' נ"ח ומנהג הגר"ז מבריסק זצ"ל.

¹⁶ פמ"ג בשם הבי"ח מובא במ"ב שם כב

¹⁷ מ"ב שם

¹⁸ מ"ב שם

¹⁹ מ"ב שם כד ועיין בערוה"ש סעי' י"ד "מהרמב"ם פ"ב דהל' ק"ש הי"א מבואר דלאו דווקא בשמע אלא הוא הדין בכל התיבות ובכל הפסוקים אסור לומר שני פעמים, עיין שם היטב".

²⁰ מאמר מרדכי סק"ה, שו"ת בנין ציון סי' ל"ו, שו"ת אבני צדק ח"א סי' ט', עוד יוסף חי ויגש אות י"ג.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

כשקורא²¹ קריאת שמע על מטתו, מותר לו לקרות קריאת שמע כמה פעמים כדי להשתקע בשינה מתוך קריאת שמע, ויש מי שאומר שגם בזה יש ליזהר מלומר פסוק ראשון ב' פעמים וראוי לחוש לדבריו.

אולם זה רק אם קורא פרשה ראשונה, כלומר שמע ואהבת, אך אם קורא רק פסוק ראשון אסור לחזור ב' פעמים²².

ואם קורא שאר פרשיות, אין חשש לכו"ע לחזור מה פעמים.

מה שיש נוהגין לומר שמע בכל פעם שאומרים ויעבור בסליחות, אין בזה שום חשש שכיון שמפסיק הרבה בינתיים לא נראה כמקבל ב' רשויות.

האומרים באשמורת בסליחות וביום הכפורים בתפלת נעילה ב' פעמים פסוק שמע ישראל, יש ללמדם שלא יאמרו שהרי לדברי הכל עכ"פ מגונה הוא, ויש אומרים גם כן שמשתיקין²³.

ה' הוא האלקים שאומרים בתפלת נעילה ז' פעמים, מנהג כשר הוא שמשבחים אותו שדר למעלה מז' רקיעים. ואין לחוש בכופלתו לב' רשויות²⁴, שהרי מצונו שהוכפל במקרא גבי אליהו (מלכים א פסוק לט) ויאמרו יקנך הוא האלהים יקנך הוא האלהים.

מה שנוהגין לומר ג' פעמים²⁵ ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בסיום תפלת נעילה, אין לחוש משום ב' רשויות שלא חששו אלא בשמע ישראל שהיא עיקר קבלת מלכות שמים, אבל כשאמרו שמע ישראל פעם אחת אין לחוש בכפילת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לב' רשויות, שהרי עונן אותו על ה' אחד שבשמע ישראל.

יש אומרים שיש ליזהר שלא לענות אמן אמן משום ב' רשויות, ויש אומרים שאין חשש שהרי דוד אמר אמן ואמן, ולכו"ע אם יאמר אמן ואמן אין לחשוש²⁶.

י"א שמכיון שיש שני סוגי "אמן", אחד – שאני מאמין ומחזק שכן הוא האמת, והשני – שהוא פי' של בקשה כלומר שיאמנו הדברים וימלא משאלותינו, וא"כ בברכה שיש בה שני ענינים, על דרך משל רפאנו ד' ונרפא רופא חולי וכו' יכול לומר אמן אמן בשתי כוונות אלו²⁷.

²¹ שו"ע ונו"כ שם י

²² מ"ב שם כה מהגר"א

²³ שו"ע שם יא

²⁴ שו"ע ונו"כ שם יב

²⁵ מ"ב שם כז

²⁶ מ"ב שם כה אך בשו"ע הרב כתב כדעת המקילים וכתב "אין לחלק בין אומר בוא"ו לאומר בלא וא"ו וכן עיקר"

²⁷ מ"ב שם מהפמ"ג

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

אם נזדמן לו לענות על ב' דברים אפשר שאמן אחד יעלה לכאן ולכאן, ואם יאמר אמן ואמן עדיף²⁸.

ג. ובערב שבת היו מוסיפין שש שלש להבטיל את העם ממלאכה ושלש להבדיל בין קדש לחול

כשהיו ישראל בישובן²⁹ תיקנו חכמים לתקוע שש תקיעות במקום גבוה, להבדיל העם מן המלאכה. תקיעה ראשונה היתה בתחילת זמן מנחה גדולה (חצי שעה אחר הצות היום) ובה סיימו כל בעלי המלאכות שמחוץ לישוב לעשות מלאכתן. תקיעה שניה בתחילת זמן מנחה קטנה (תשע שעות ומחצה) ובה כל בעלי המלאכות גמרו לעשות מלאכתן. תקיעה שלישית סמוך לשקיעת החמה שבה הטמינו החמין והקדירות או הניחום על גבי כירה גרופה וקטומה ומיד הדליקו נרות שבת, והלכו לבית הכנסת. ולאחר זמן מועט כשעדיין קודם שקיעת החמה תקעו והריעו ותקעו, ומיד הקהל שבבית הכנסת אומרים מזמור שיר ליום השבת. כן היה סדר המנהג בזמניהם.

ובזמננו אף שאין נהוג בתקיעות אלו, הביאו הטור והשו"ע את דברי חז"ל, להורות וללמד לכל קהילות הקודש וליחידים לעצמם אם ירצו והיכולת בידם שינהגו כבזמן חז"ל, באופן הנ"ל.

ועכשיו נהגו בקהלות הקדושות שכל שהוא סמוך לשבת כחצי שעה או שעה שמכריז שליח צבור להכין עצמן לשבת, שצריך להוסיף מחול על הקודש, וכן ראוי לנהוג בכל מקום.

ועל כל פנים צריך לשלוח איש לבטל הבעלי מלאכות ממלאכתם מן המנחה ולמעלה, דהיינו שתי שעות ומחצה קודם הלילה. וכן ראוי לשלוח איש לסגור החנויות כמו שעה קודם הלילה כי פעמים רבות יוצא מהן מכשלה גדולה.

ובקהלות גדולות³⁰ מאד שא"א להכריז, נכון מאד שימצאו אנשים המתנדבים בעם לילך ולזרז בכל רחובות קריה לסגור את החנויות והדלקת הנרות, ובזמננו גם התקנת צופרי שבת שישמע היטב בכל מקום ומקום. וכעת נמצא כן בכמה עיירות גדולות חבורות קדושות המיוסדות על

²⁸ שם

²⁹ שו"ע ונו"כ רנו

³⁰ מ"ב שם ב

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת סוכה

השגחת השבת, ואשרי חלקם כי הם מזכים את ישראל לאביהם שבשמים וכל המזכים את הרבים בכל מצוה שהיא³¹, יזכו עבור זה המתחזקים תמיד, לבנים גדולי ישראל.

ובזמנינו המנהג במקומות רבים להכריז על זמן הדלקת נרות ע"י צפירה. וזמן הדלקת נרות ברוב מקומות הוא עשרים דקות לפני שקיעת החמה. ובירושלים עיה"ק המנהג להקדים ולהדליק נרות שבת ארבעים דקות קודם השקיעה. וההולך ממקום שמקדימים להדליק למקום שמאחרים להדליק, יכול להדליק כפי המקום שנמצא בו, כיון שחומרא זו של ארבעים דקות אינה מן הדין.

³¹ וכעין מה שאמרו בשבת כ"ג ע"ב, הזהיר בנר, עיין שם, ושם הלא היה זהיר רק בעצמו, וכל שכן בזה שהוא מזכה תמיד לרבים מבני ישראל, וגם אמרו חז"ל גבי אלקנה, כשהיה עולה לרגל בכל שנה היה מכוין בכל פעם לזרז את ישראל שהם גם כן יזכו במצוה זו לעלות לרגל, ואמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה כוננת לזכות את ישראל, אני אוציא ממך בן שיזכה את ישראל לפני, וזכה ויצא ממנו שמואל. שער הציון שם ס"ק ו

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>